

Sygn. akt I ACa 598/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 30 grudnia 2013 r.

Sąd Apelacyjny w Białymstoku I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący	:	SSA Jarosław Marek Kamiński (spr.)
Sędziowie	:	SA Irena Ejsmont - Wiszowata SA Jadwiga Chojnowska
Protokolant	:	Sylwia Radek - Łuksza

po rozpoznaniu w dniu 13 grudnia 2013 r. w Białymstoku

na rozprawie

sprawy z powództwa **Z. R., T. S., A. U. i W. S.**

przeciwko **Oddziałowi (...) w A.**

o ustalenie

na skutek apelacji powodów T. S. i A. U. oraz apelacji pozwanego

od wyroku Sądu Okręgowego w Suwałkach

z dnia 22 kwietnia 2013 r. sygn. akt I C 491/10

I. zmienia zaskarżony wyrok:

a) **w punkcie 1 i 2 w ten sposób, że powództwo oddala;**

b) **w punkcie 4 w ten sposób, że zasądza od powodów na rzecz pozwanego kwotę 377 zł tytułem zwrotu kosztów procesu;**

II. oddala apelację powodów;

III. zasądza od powodów na rzecz pozwanego kwotę 670 zł tytułem zwrotu kosztów procesu za drugą instancję.

UZASADNIENIE

Powodowie Z. R., T. S., W. S. i A. U., w pozwie skierowanym przeciwko Oddziałowi (...) w A., wnosili o uznanie za nieistniejące wszystkie uchwały Zwyczajnego Zjazdu Oddziału (...) w A. podjętych dnia 28 marca 2009 r.

W uzasadnieniu wskazali, że przeprowadzenie dnia 28 marca 2009 r. Zjazdu Zwyczajnego było niezgodne z art. 69 ust. 4 pkt 2 Statutu (...), albowiem Zarząd Tymczasowy mógł zwołać wyłącznie Zjazd Nadzwyczajny Oddziału. W Nadzwyczajnym Zjeździe Oddziału uprawnieni byli wziąć udział delegaci wybrani na ostatni Zjazd Zwyczajny, a więc delegaci wybrani na Zjazd odbyty dnia 11 marca 2005 r. w liczbie 31 osób. W Zjeździe z dnia 28 marca 2009 r. wzięło udział tylko 14 delegatów, co oznacza, że podjęte na nim uchwały nie miały mocy prawnej z uwagi na brak quorum. Ponadto podjęte dnia 28 marca 2009 r. uchwały nr (...) byłyby nieważne, ponieważ są sprzeczne z postanowieniem Sądu Rejonowego z dnia 19 marca 2009 r. w sprawie o sygn. akt I Ns 277/08. Dodatkowo podnieśli, że uchwała nr (...) jest niezgodna z art. 48 pkt 3 oraz art. 69 pkt 4 ppkt 2 Statutu (...); uchwały nr (...) są niezgodne z art. 50 Statutu (...); uchwała nr (...) jest bezprzedmiotowa i nie mogła zapaść, albowiem według Załącznika nr (...) Uchwały (...) nr (...) Oddział (...) w A. nie otrzymał mandatu na Regionalną Konferencję Oddziałów (...) województwa (...). Podali też, że Zjazd z dnia 28 marca 2009 r. odbył się w oparciu o fikcję i fałszerstwa dotyczące następujących kwestii: Prezydium Zjazdu nie miało uprawnień do stwierdzenia jego prawomocności, ponieważ zgodnie z § 8 Ordynacji Wyborczej prawomocność Zjazdu stwierdza Komisja Mandatowa; delegaci nie mogli wysłuchać sprawozdań Zarządu Oddziału, Komisji Rewizyjnej oraz Sądu Koleżeńskiego, ponieważ wybór wszystkich władz został uchylony postanowieniem Sądu Rejonowego w Augustowie z dnia 19 marca 2009 r. w sprawie o sygn. akt I Ns 277/08; nieistniejąca Komisja Rewizyjna nie mogła zaproponować udzielenia dla nieistniejących władz absolutorium.

Pismem z dnia 7 lutego 2012 r. powodowie dokonali modyfikacji swojego powództwa w ten sposób, że wnieśli o uchylenie uchwały Zarządu Tymczasowego Oddziału (...) w A. w sprawie zwołania na dzień 28 marca 2009 r. Zwyczajnego Zjazdu Oddziału (...) w A. oraz o uznanie za nieistniejące uchwał w/w Zwyczajnego Zjazdu Oddziału (...) w A. podjętych w dniu 28 marca 2009 r. Dodatkowo powodowie domagali się ustanowienia dla Oddziału (...) w A. kuratora.

Z kolei w piśmie procesowym z dnia 24 października 2012 r. powodowie T. S. i A. U., reprezentowani przez profesjonalnego pełnomocnika, zmienili swoje powództwa w ten sposób, że wnieśli o stwierdzenie nieistnienia uchwały Zarządu Tymczasowego Oddziału (...) w A. w sprawie zwołania na dzień 28 marca 2009 r. Zwyczajnego Zjazdu Oddziału (...) w A. oraz o stwierdzenie nieistnienia uchwał Zwyczajnego Zjazdu Oddziału (...) w A. z dnia 28 marca 2009 r.

Na rozprawie z dnia 25 października 2012 r. powodowie Z. R. i W. S. przychyliłi się do wniosków pełnomocnika pozostałych powodów.

Pozwany wniósł o oddalenie powództwa.

Argumentując swoje stanowisko wskazał, że Zarząd Tymczasowy zwołał Zjazd zgodnie z delegacją zawartą w uchwale nr (...) Zarządu Głównego (...). Zgodnie z listą obecności na Zjeździe tym było obecnych 26 na 36 delegatów wybranych przez Kluby i Koła. W ocenie pozwanego, twierdzenia powodów w kwestii delegatów na Zjazd Nadzwyczajny stoją w sprzeczności z art. 19 pkt 2 ust. B Statutu Oddziału (...). Powodowie nie wyjaśnili, dlaczego wybranie do władz Oddziału osób, które nie są delegatami, stanowi fałszerstwo wyborcze.

Sąd Okręgowy w Suwałkach wyrokiem z dnia 22 kwietnia 2013 r. ustalił nieistnienie uchwały Zarządu Tymczasowego Oddziału (...) w A. w sprawie zwołania na dzień 28 marca 2009 r. Zwyczajnego Zjazdu Oddziału (...) w A. (pkt 1), ustalił nieistnienie uchwał Zwyczajnego Zjazdu Oddziału (...) w A. z dnia 28 marca 2009 r. (pkt 2), oddalił powództwo w pozostałej części (pkt 3), zasądził od pozwanego na rzecz powodów kwotę 590 zł tytułem zwrotu kosztów procesu, w tym kwotę 360 zł tytułem kosztów zastępstwa procesowego (pkt 4).

Rozstrzygnięcie powyższe oparł na następujących ustaleniach faktycznych i ocenie prawnej:

Dnia 14 grudnia 2008 r. Zarząd Główny (...) podjął uchwałę nr (...) w przedmiocie powołania wybranego na Zjeździe Oddziału (...) w A. w dniu 15 września 2006 r. Zarządu Oddziału (...) w składzie: K. P. (1), E. B., A. O., M. Ł. i D. G. (1) jako Zarządu Tymczasowego Oddziału (...) w A. w rozumieniu art. 69 ust. 4 pkt 2 Statutu (...). Jednocześnie zobowiązał

Zarząd Tymczasowy Oddziału (...) w A. do: przygotowania i zwołania w I kwartale 2009 r. Zjazdu Oddziału zgodnie ze Statutem (...), Ordynacją Wyborczą oraz uchwałą nr (...) Zarządu Głównego (...) z dnia 26 kwietnia 2008 r. w sprawie przeprowadzenia kampanii sprawozdawczo – wyborczej oraz zwołania XVII Walnego Zjazdu (...), przedłożenia – w porozumieniu z wybranymi na Zjeździe Oddziału w dniu 15 września 2006 r. Komisją Rewizyjną i Sądem Koleżeńskim Oddziału – sprawozdań na zwołanym Zjeździe Oddziału, wpisania Zarządu Tymczasowego do Krajowego Rejestru Sądowego, wykonania do czasu odbycia Zjazdu zarządu nad majątkiem Oddziału oraz złożenia do Zarządu Głównego (...) sprawozdań wynikających z przepisów prawa, Statutu (...) oraz uchwał Zarządu Głównego (...).

Dnia 17 grudnia 2008 r. odbyło się zebranie sprawozdawczo – wyborcze członków (...)w A.. W trakcie tego zebrania członkowie K. wybrali 5 delegatów na XVII Zjazd Oddziału (...) w A. w osobach: D. G. (1), M. K. (1), K. P. (1), Z. P. i P. S..

Dnia 19 grudnia 2008 r. odbyło się zebranie sprawozdawczo – wyborcze członków Klubu (...). W trakcie tego zebrania członkowie Klubu wybrali 6 delegatów na XVII Walny Zjazd Oddziału (...) w A..

Dnia 19 grudnia 2008 r. odbyło się zebranie członków K. (...) Oddziału (...) w A.. W trakcie tego zebrania członkowie K. wybrali 9 delegatów na Zjazd Oddziału (...) w A. w osobach: M. K. (2), J. L., E. K. (1), A. L., K. S., K. P. (2), A. P., M. K. (3) i K. B..

Dnia 23 grudnia 2008 r. odbyło się zebranie sprawozdawczo – wyborcze członków K. P. (...). W trakcie tego zebrania członkowie K. wybrali 5 delegatów na Walny Zjazd Oddziału (...) w A. w osobach: I. P., K. K. (1), U. B., M. K. (4) i Z. K..

Dnia 2 marca 2009 r. uchwałą nr(...) Zarząd Tymczasowy Oddziału (...) w A. postanowił zwołać Zwyczajny Zjazd Oddziału (...) na dzień 28 marca 2009 r. Zadecydował też przyjąć projekt statutu i rekomendować Zjazdowi jego uchwalenie.

Dnia 28 marca 2009 r. odbył się Zjazd Oddziału (...) w A.. Na tym Zjeździe obecnych było 28 delegatów z 36. Komisja Mandatowa Zjazdu Oddziału stwierdziła, że w Zjeździe biorą udział członkowie, którzy okazali ważną legitymację członka (...) z opłaconą składką członkowską za dany rok oraz delegaci, którzy okazali ważną legitymację członka (...) z opłaconą składką członkowską za dany rok i zostali wybrani na walnych zebraniach kół – klubów. Ponadto Komisja Mandatowa, zgodnie z uchwałą z dnia 2 marca 2009 r. w sprawie zwołania Zjazdu Oddziału, zatwierdzenia rozdzielni mandatów delegatów na Zjazd Oddziału (...) dla kół i klubów stwierdziła, że na Zjeździe uczestniczy 26 delegatów (72% uprawnionych do głosowania) i Zjazd Oddziału jest prawomocny na podstawie § 8 ust. 2 Ordynacji Wyborczej. Podczas tego Zjazdu Komisja Wyborcza przyjęła zgłoszenia kandydatów do władz Oddziału, na Zgromadzenie Przedstawicieli Oddziałów (...) i delegatów na Regionalną Konferencję Oddziałów (...) województwa (...), przyjęła oświadczenia kandydatów do władz o nie prowadzeniu działalności gospodarczej w oparciu o majątek (...) lub mających znamiona kolizji interesów z działalnością gospodarczą (...), sporządziła listy kandydatów do Zarządu Oddziału, Oddziałowej Komisji Rewizyjnej, Oddziałowego Sądu Koleżeńkiego, delegatów na Zgromadzenie Przedstawicieli Oddziałów (...), delegatów na Regionalną Konferencję Oddziałów (...) województwa (...). Jednocześnie Komisja Wyborcza stwierdziła, że do poszczególnych rodzajów władz zgłoszono: do Zarządu Oddziału 5 osób, do Oddziałowej Komisji Rewizyjnej 5 osób, do Oddziałowego Sądu Koleżeńkiego 5 osób oraz na delegatów na Regionalną Konferencję Oddziałów (...) 1 osobę.

W trakcie tego Zjazdu podjęto: uchwałę nr (...) w której postanowiono wybrać Prezydium Zjazdu w składzie (...) (Przewodniczącego) i I. P. (Sekretarza) – za przyjęciem tej uchwały głosowało 25 delegatów, głosów przeciwnych i wstrzymujących się nie oddano; uchwałę nr (...) w której postanowiono zatwierdzić szczegółowo porządek obrad – za przyjęciem tej uchwały głosowało 26 delegatów, głosów przeciwnych i wstrzymujących się nie oddano; uchwałę nr (...) w której postanowiono zatwierdzić Regulamin Obrad – za przyjęciem tej uchwały głosowało 26 delegatów, głosów przeciwnych i wstrzymujących się nie oddano; uchwałę nr (...)w której postanowiono przyjąć sprawozdanie Zarządu Oddziału za okres od 18 marca 2006 r. do 15 września 2006 r., od 15 września 2006 r. do 14 grudnia 2008 r. oraz od 14 grudnia 2008 r. do dnia Zjazdu – za przyjęciem tej uchwały głosowało 26 delegatów, głosów przeciwnych i wstrzymujących się nie oddano; uchwałę nr (...) w której przyjęto sprawozdanie Oddziałowej Komisji Rewizyjnej od 18 marca 2006 r. do 15 września 2006 r., od 15 września 2006 r. do 14 grudnia 2008 r. oraz od 14 grudnia

2008 r. do dnia Zjazdu – za przyjęciem tej uchwały głosowało 26 delegatów, głosów przeciwnych i wstrzymujących się nie oddano; uchwałę nr (...) w której postanowiono przyjąć sprawozdanie Oddziałowego Sądu Koleżeńskiego za okres od 18 marca 2006 r. do 28 marca 2009 r. – za przyjęciem tej uchwały głosowało 26 delegatów, głosów przeciwnych i wstrzymujących się nie oddano; uchwałę nr (...) w której postanowiono udzielić absolutorium Członkom Zarządu Oddziału (...) w A. za okres urzędowania – za przyjęciem takiej treści uchwały (na każdego członka) głosowało po 26 delegatów, głosów przeciwnych i wstrzymujących się nie oddano; uchwałę nr (...) w której postanowiono udzielić absolutorium Członkom Oddziałowej Komisji Rewizyjnej za okres urzędowania – za przyjęciem takiej treści uchwały (na każdego członka) głosowało po 25 i 26 delegatów, głosów przeciwnych i wstrzymujących się nie oddano; uchwałę nr (...) w której postanowiono udzielić absolutorium Członkom Oddziałowego Sądu Koleżeńskiego za okres urzędowania – za przyjęciem takiej treści uchwały (na każdego członka) głosowało po 26 delegatów, głosów przeciwnych i wstrzymujących się nie oddano; uchwałę nr (...) w której postanowiono, że Zarząd Oddziału będzie liczył 5 osób – za przyjęciem tej uchwały głosowało 26 delegatów, głosów przeciwnych i wstrzymujących się nie oddano; uchwałę nr (...) w której postanowiono, że Oddziałowy Sąd Koleżeński będzie liczył 5 osób – za przyjęciem tej uchwały głosowało 26 delegatów, głosów przeciwnych i wstrzymujących się nie oddano; uchwałę nr (...) w której postanowiono, że Oddziałowa Komisja Rewizyjna będzie liczyła 5 osób – za przyjęciem tej uchwały głosowało 26 delegatów, głosów przeciwnych i wstrzymujących się nie oddano; uchwałę nr (...) w której postanowiono wybrać Komisję Skrutacyjną w składzie (...), W. P. i K. Ś. – za przyjęciem tej uchwały głosowało 25 delegatów, oddano 1 głos wstrzymujący się, głosów przeciwnych nie oddano; uchwałę nr (...) w której postanowiono przyjęcie nowego statutu Oddziału (...) w A. oraz upoważniono Zarząd Oddziału do wprowadzenia poprawek wynikających z uzgodnień treści z Zarządem Głównym (...) oraz wynikłych w trakcie rejestracji w Sądzie Gospodarczym – za przyjęciem tej uchwały głosowało 26 delegatów, głosów przeciwnych i wstrzymujących się nie oddano; uchwałę nr (...) w której postanowiono w głosowaniu tajnym wybrać do Zarządu Oddziału: D. G. (1), M. Ł., A. O., I. P. i K. P. (1) – za przyjęciem takiej treści uchwały na każdą z tych osób głosowało po 26 delegatów, głosów przeciwnych i wstrzymujących się nie oddano; uchwałę nr (...) w której postanowiono w głosowaniu tajnym wybrać do Oddziałowej Komisji Rewizyjnej: U. B., E. B., Z. G., P. S. i K. S. – za przyjęciem takiej treści uchwały na pierwsze trzy w/w osoby głosowało po 26 delegatów, na P. S. głosowało 20 delegatów, zaś na K. S. głosowało 18 delegatów, głosów przeciwnych i wstrzymujących się nie oddano; uchwałę nr (...) w której postanowiono w głosowaniu tajnym wybrać do Oddziałowego Sądu Koleżeńskiego: D. G. (2), E. K. (2), M. K. (1), A. L. i J. O. – za przyjęciem takiej treści uchwały na każdą z tych osób głosowało po 26 delegatów, głosów przeciwnych i wstrzymujących się nie oddano; uchwałę nr (...) w której postanowiono wybrać delegata na Regionalną Konferencję Oddziałów (...) w osobie E. B. – za przyjęciem tej uchwały głosowało 22 delegatów.

Sąd Okręgowy stwierdził, że w niniejszym postępowaniu powodowe zgłosili pod ocenę Sądu żądanie ustalenia nieistnienia uchwały Zarządu Tymczasowego Oddziału (...) w A. w sprawie zwołania na dzień 28 marca 2009 r. Zwyczajnego Zjazdu Oddziału (...) w A. oraz ustalenia nieistnienia uchwał Zwyczajnego Zjazdu Oddziału (...) w A. z dnia 28 marca 2009 r. Wadliwości zaskarżonych uchwał upatrywali w uchybieniach formalnych, związanych z procedurą podjęcia uchwały o zwołaniu Zwyczajnego Zjazdu Oddziału (...) w A. na dzień 28 marca 2009 r. oraz podjęcia na tym Zjeździe uchwał.

Podkreślił, że zgodnie z art. 189 k.p.c. powód może żądać ustalenia przez sąd istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego lub prawa, gdy ma w tym interes prawny. W wypadku zatem wystąpienia z żądaniem znajdującym oparcie w przywołanym przepisie, podstawową kwestią podlegającą rozstrzygnięciu Sądu jest istnienie interesu prawnego po stronie zgłaszającego żądanie. Dopiero ustalenie, iż interes taki zachodzi uzasadnia dokonanie merytorycznej oceny zgłoszonego roszczenia.

Zauważył, że przez „interes prawny”, w znaczeniu art. 189 k.p.c., rozumieć należy istniejącą potrzebę uzyskania korzyści w sferze prawnej czy też, inaczej rzecz ujmując, potrzebę uzyskania wyroku odpowiedniej treści, wywołaną rzeczywistym naruszeniem albo zagrożeniem określonej sfery prawnej. Udzielenie ochrony przez sąd następuje tylko wówczas, gdy po stronie podmiotu ochrony tej żądającego, interes prawny w jej uzyskaniu rzeczywiście zachodzi.

W ocenie Sądu, powodowie wykazali interes prawny w wytoczeniu powództwa o ustalenie nieistnienia zaskarżonych uchwał.

W tym kontekście przywołał stanowisko Sądu Najwyższego, który w uchwale z dnia 6 stycznia 2005 r. w sprawie III CZP 75/04 wypowiedział się, że ustawa zasadnicza zapewnia wolność zrzeszania się, w tym tworzenia m.in. stowarzyszeń (art. 12). Do tego unormowania odwołuje się też preambuła ustawy z dnia 7 kwietnia 1989 r. Prawo o stowarzyszeniach, wskazująca podstawy (tradycję i dorobek stowarzyszeń) oraz cele działania tych organizacji, tj. umożliwienie czynnego uczestniczenia w życiu publicznym, wyrażania zróżnicowanych poglądów oraz realizację indywidualnych zainteresowań członków, którymi mogą być tylko osoby fizyczne. Stowarzyszenie jest również osobą (prawną), a przymiot ten nabywa, jako byt prawny trwały i samorządny (art. 17 ust. 1 Prawa o stowarzyszeniach), uprawniony do prowadzenia działalności gospodarczej według ogólnych zasad (art. 34). Członkostwo w nim jest dobrowolne i wymaga oświadczeń obydwu stron, z wyjątkiem dotyczącym fazy zawiązywania. Oświadczenia te są w doktrynie zrównywane z oświadczeniami woli w rozumieniu prawa cywilnego. Także statut, niezbędny do utworzenia stowarzyszenia (art. 9) i określający jego właściwości, ma umowny charakter. Sposób nawiązania członkostwa w stowarzyszeniu pozwala zatem uznać je za zdarzenie cywilnoprawne, prowadzące do powstania prawa podmiotowego, z którego wynikają szczególne uprawnienia członka.

Podkreślił, że celem zrzeszania się jest umożliwienie czynnego udziału w życiu publicznym, wyrażania poglądów oraz realizacji zainteresowań. Osoby przystępujące do stowarzyszenia mają prawo oczekiwać, że te cele będą realizowane zgodnie ze statutem stowarzyszenia oraz przepisami prawa. Szczególny charakter stowarzyszenia przesądza więc, że jego członkowie mają interes prawny w dbaniu o zgodność działań organów stowarzyszenia z prawem i statutem, a w szczególności mają interes prawny w tym, aby uniemożliwić podejmowanie uchwał niezgodnych z przepisami prawa i statutu.

Zdaniem Sądu, powodowie mają prawo kwestionować uchwały stowarzyszenia, którego są członkami, które wywierają lub mogą wywierać wpływ na ich wewnętrzną sytuację prawną w zakresie ich praw i obowiązków (Rozdział II Statutu Oddziału (...)) w A.).

Odnosząc się do postulowanych przez powodów zarzutów, wskazał, że zakres zadań Zarządu Tymczasowego Oddziału (...) jest ściśle określony. Przepis art. 69 ust. 4 Statutu (...) zawiera katalog zamknięty uprawnień tego organu, do którego należą usunięcie przyczyn, które spowodowały zawieszenie i zwołanie w terminie trzech miesięcy od daty powołania nadzwyczajnego zjazdu oddziału. W konsekwencji uznał, że Zarząd Tymczasowy nie posiada uprawnień do podjęcia uchwał w sprawie klucza wyborczego przed zjazdem, ani też zwołania zwyczajnego zjazdu.

W niniejszej sprawie, bezsprzecznie pozwany Oddział (...) w A. działał poprzez Zarząd Tymczasowy, powołany uchwałą (...) z dnia 14 grudnia 2008 r. Zarządu Głównego (...). Nie ulegało również wątpliwości, że obowiązkiem Zarządu Tymczasowego było zwołanie nadzwyczajnego zjazdu Oddziału (...) w A. celem dokonania wyboru nowego zarządu lub rozwiązania oddziału. Tymczasem, co wynika z uchwały nr (...) z dnia 2 marca 2009 r., Zarząd Tymczasowy podjął decyzję o zwołaniu Zwyczajnego Zjazdu Oddziału (...) na dzień 28 marca 2009 r. Oznacza to, że Zwyczajny Zjazd zwołał podmiot do tego nieuprawniony. Zauważył bowiem, że zwołanie Zwyczajnego Zjazdu należy do kompetencji Zarządu Oddziału.

W tych warunkach Sąd Okręgowy, w oparciu o przepisy Statutu (...), uznał, że delegaci, którzy uczestniczyli w zjeździe oddziału w dniu 28 marca 2009 r., nie posiadali uprawnień do podejmowania jakichkolwiek decyzji. Podkreślił, że do udziału w Nadzwyczajnym Zjeździe Oddziału uprawnieni byli delegaci wybrani na ostatni zjazd zwyczajny, o czym mowa w art. 55 ust. 4 Statutu (...). Delegaci na zjazd oddziału zachowywali ważność swoich mandatów do czasu zwołania następnego zwyczajnego zjazdu oddziału, z uwzględnieniem art. 55 ust. 4 Statutu (...) (vide: art. 50 ust. 6 zd. 2 Statutu (...)). Zarząd Tymczasowy Oddziału nie posiadał zatem uprawnień do podejmowania uchwały w sprawie rozdzielnika mandatów na zjazd, co jednak uczynił, wbrew przepisom Statutu (...), uchwałą nr (...) z dnia 30 grudnia 2008 r.

Na zjeździe w dniu 28 marca 2009 r. uczestniczyli nowo wybrani delegaci powołani przez koła i kluby Oddziału (...) w A.. W tym zakresie pozwany nie wykazał żadnym miarodajnym dowodem, aby skład osobowy i ilość delegatów wybranych na poprzedni zjazd zwyczajny był tożsamy ze składem delegatów uczestniczących na zjeździe dnia 28 marca 2009 r.

W tak ustalonym stanie faktycznym, Sąd Okręgowy uznał, że Zarząd Tymczasowy niezgodnie z przepisami Statutu (...) zwołał Zwyczajny Zjazd Oddziału (...) w A., ponieważ posiadał uprawnienie wyłącznie do zwołania Nadzwyczajnego Zjazdu Oddziału, w związku z czym osoby uczestniczące na tym Zjeździe nie posiadały atrybutu delegata wybranego na poprzedni zjazd zwyczajny, a zatem nie mogły wyrażać woli podjęcia jakiejkolwiek decyzji.

Tym samym wszystkie uchwały podjęte dnia 28 marca 2009 r., należy uznać za nieistniejące. Mając na względzie powyższe, orzekł jak w pkt I i II wyroku.

Stwierdził ponadto, że aktualnie Oddział (...) w A. kierowany jest przez zarząd, który został wyłoniony podczas kolejnego Zjazdu dnia 16 marca 2013 r., w związku z czym na datę orzeczenia działają organy, których legalności wyboru Sąd nie był uprawniony oceniać, bowiem związany był granicami żądania i treścią art. 321 k.p.c., który to przepis stanowi, iż sąd nie może wyrokować co do przedmiotu, który nie był objęty żądaniem. Z tych też względów nie był uprawniony do badania legalności wyboru nowego zarządu, albowiem powództwo w tym zakresie nie było rozszerzone.

W powyższym kontekście, odnosząc się do wniosku powodów dotyczącego ustanowienia kuratora dla Oddziału (...) w A., Sąd uznał go za niezasadny i powództwo w tej części oddalił.

O kosztach procesu orzekł na podstawie art. 98 k.p.c. w zw. z art. 99 k.p.c. w zw. z § 10 pkt 1 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (t.j. Dz. U. z 2002 r., nr 163, poz. 1349 z późn. zm.), mając na względzie zasadę odpowiedzialności za wynik w sprawie.

Powyższy wyrok zaskarżyły apelacjami obie strony.

Powodowie T. S. i A. U. zaskarżyli go w części oddalającej powództwo, zarzucając mu:

1) naruszenie przepisów prawa materialnego, tj. art. 30 ust. 1 ustawy Prawo o stowarzyszeniach i art. 42 k.c. poprzez nie ustanowienie kuratora dla Oddziału (...) w A., pomimo, że Stowarzyszenie to nie posiada zarządu zdolnego do działań prawnych.

2) naruszenie art. 42 k.c. i art. 30 ust. 1 ustawy Prawo o stowarzyszeniach poprzez przyjęcie, że wskutek braku wyeliminowania uchwały (...) z dnia 14 grudnia 2008 r. Zarządu Głównego (...) działa zarząd tymczasowy Oddziału i Oddział (...) w A. może prowadzić swoje sprawy, podczas gdy zarząd ten przestał istnieć w skutek zwołania zjazdu na dzień 28 marca 2009 r. i w skutek upływu terminu trzech miesięcy, na który został powołany i w skutek tego Oddział (...) w A. nie może prowadzić swoich spraw.

3) naruszenie art. 42 k.c. i art. 30 ust. 1 ustawy Prawo o stowarzyszeniach poprzez przyjęcie, że działa zarząd wybrany w dniu 16 marca 2013 r. i (...) w A. może prowadzić swoje sprawy podczas, gdy zarząd ten nie istnieje z uwagi na nieistnienie uchwały z dnia 28 marca 2009 r. o wyborze zarządu w skutek czego nie doszło do skutecznego zwołania zjazdu Oddziału na dzień 16 marca 2013 r. ani skutecznego wyboru zarządu, w konsekwencji czego Oddział (...) w A. nie może prowadzić swoich spraw.

4) naruszenie art. 233 w zw. z art. 224 i art. 328 k.p.c., tj. dowolną ocenę dowodów, ustalenie faktu nie w oparciu o dowody przeprowadzone na rozprawie i nie wyjaśnienie w uzasadnieniu na jakim dowodzie Sąd oparł swoje ustalenie, poprzez ustalenie, że Oddziałem (...) w A. kieruje zarząd wyłoniony na Zjeździe z dnia 16 marca 2013 r. pomimo, że Sąd nie wydał postanowienia dowodowego co do tego faktu i nie przeprowadził dowodu pozwalającego na ustalenie

takiego faktu; a wobec nic przeprowadzenia takiego dowodu Sąd nie powinien był ustalić, że Oddziałem (...) w A. kieruje zarząd wyłoniony na Zjeździe z dnia 16 marca 2013 r. w efekcie czego powinien ustanowić kuratora.

Z uwagi na powyższe, wnieśli o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez ustanowienie kuratora dla Oddziału (...) w A.; a w przypadku uwzględnienia tego wniosku o wyznaczenie na osobę kuratora dla Oddziału (...) w A. R. K. oraz zasądzenie od pozwanego na rzecz powodów kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego wg norm przepisanych.

Pozwany zaskarżył wyrok w części dotyczącej pkt 1, pkt 2 i pkt 4, zarzucając:

I. naruszenie art. 189 k.p.c. przez niewłaściwe jego zastosowanie w sytuacji, gdy:

- powodowie nie mają legitymacji procesowej czynnej oraz interesu prawnego w żądaniu ustalenia przez Sąd nieistnienia przedmiotowych uchwał,
- istnienie ewentualnych nieprawidłowości przy zwołaniu zjazdu Oddziału (...) A. nie może być podstawą powództwa o ustalenie nieistnienia uchwał, lecz jedynie o ich nieważność;

II. naruszenie prawa procesowego poprzez dokonanie przez Sąd błędnych ustaleń faktycznych, nie zbadanie przez Sąd Okręgowy w sposób należyty materiału dowodowego oraz sprzeczność istotnych ustaleń Sądu z zebrany w sprawie materiałem dowodowym, a w konsekwencji naruszenie prawa procesowego, polegające na wadliwym zastosowaniu treści art. 233 § 1 k.p.c. poprzez nie dokonanie oceny dowodów na podstawie wszechstronnego rozważenia zebranego w sprawie materiału i tym samym przyjęcie, że Zarząd Tymczasowy Oddziału nie posiadał uprawnień do zwołania zwyczajnego zjazdu oddziału i powinien zwołać zjazd nadzwyczajny z udziałem delegatów wybranych na ostatnim zjeździe zwyczajnym w sytuacji, gdy zebrany w sprawie materiał dowodowy wskazuje, że nie było możliwe zwołanie nadzwyczajnego zjazdu, w którym udział wzięliby delegaci wybrani na ostatni zjazd zwyczajny, gdyż Sąd Rejonowy w Augustowie postanowieniem z dnia 19 marca 2009 r. (sygn. akt I Ns 277/08) uchylił uchwały Nadzwyczajnego Zjazdu Oddziału u (...) A. podjęte w dniach 18 marca 2006 r. i 15 września 2006 r., w tym uchwałę dotyczącą zwołania zjazdu na dzień 15 września 2006 r., a nadto Zarząd Tymczasowy Oddziału (...) w A. zwołał zjazd zgodnie z obowiązującą procedurą.

Wskazując na powyższe, wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku i oddalenie powództwa w całości oraz zasądzenie od powodów na rzecz pozwanego kosztów procesu według norm przepisanych.

Powodowie T. S. i A. U., w odpowiedzi na apelację pozwanego, wnieśli o jej oddalenie, argumentując m.in., że szczególny charakter stowarzyszenia przesądza, że jego członkowie mają interes prawny w dbaniu o zgodność działań organów stowarzyszenia z prawem i statutem, a w szczególności w tym, aby uniemożliwić podejmowanie uchwał niezgodnych z przepisami prawa i statutu. Mają zatem prawo kwestionować uchwały organów stowarzyszenia, do którego przynależą, a które wywierają lub mogą wywierać wpływ na ich wewnętrzną sytuację prawną w zakresie ich praw i obowiązków. Skoro więc statut stowarzyszenia jest umową, a członkostwo w stowarzyszeniu stosunkiem prawa cywilnego, to wszelkie uchwały organów stowarzyszenia stanowią nie tylko czynności cywilnoprawne, ale także czynności mieszczące się w sferze wykonywania umowy (statutu) i wpływające, choćby potencjalnie, na prawa i obowiązki członków stowarzyszenia. Zdaniem skarżących, strona ma prawo sądownie badać, czy umowa jest właściwie wykonywana.

Ponadto podnosili, że członkowie stowarzyszenia mają interes prawny w tym, aby zapobiegać i uniemożliwiać podawanie się przez nieuprawnione osoby za organy stowarzyszenia. Działania tych osób rzutują bowiem na odbiór społeczny stowarzyszenia i na dobre imię jego członków, a także przesądzają o tym, czy są realizowane cele stowarzyszenia, dla których realizacji nawiązano stosunek członkostwa. Mają one także kompetencje bezpośredniego kształtowania sytuacji prawnej powodów – jako członków stowarzyszenia, jak również prawo do zarządzania majątkiem stowarzyszenia i nim rozporządzania.

Podsumowując stwierdzili, że prawnie chronionym interesem powodów jest funkcjonowanie pozwanego stowarzyszenia, którego są członkami, w sposób zgodny z prawem i statutem.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja pozwanego jest uzasadniona. Apelacja powodów jest natomiast niezasadna.

Sąd Apelacyjny rozważył w pierwszej kolejności, podniesiony w apelacji pozwanego, zarzut naruszenia art. 189 k.p.c. przez jego niewłaściwe zastosowanie w sytuacji, gdy powodowie nie mają interesu prawnego w żądania ustalenia nieistnienia przedmiotowych uchwał. Wynik weryfikacji tej przesłanki decyduje bowiem o potrzebie odniesienia się do pozostałych zarzutów apelacji pozwanego, a także może przesądzać o zasadności apelacji powodów.

Wymaga podkreślenia, że Prawo o stowarzyszeniach nie przewiduje żadnego odrębnego powództwa o uchylenie, stwierdzenie nieważności albo ustalenia nieistnienia uchwał władz stowarzyszenia, nie zawiera też delegacji do stosowania odpowiednio przepisów innych ustaw. Podstawy do zakwestionowania przez członka konkretnych uchwał organu stowarzyszenia nie może stanowić art. 29 Prawa o stowarzyszeniach, który przewiduje określony tryb sprawowania publicznoprawnego nadzoru nad działalnością stowarzyszenia, przejawiający się przede wszystkim w ustawowym przyznaniu legitymacji organowi nadzorującemu oraz prokuratorowi do wnioskowania do sądu o udzielenie upomnienia władzom stowarzyszenia, do żądania uchylenia niezgodnej z prawem lub statutem uchwały stowarzyszenia, a także do żądania rozwiązania stowarzyszenia. Sprawy w tym zakresie, między innymi o uchylenie uchwał rozpoznaje sąd rejonowy w postępowaniu nieprocesowym (art. 32 ustawy).

W konsekwencji powództwo zmierzające do unicestwienia uchwały sprzecznej z prawem lub statutem można by wnieść tylko na zasadach ogólnych, tj. na podstawie art. 189 k.p.c., zgodnie z którym ten, kto ma w tym interes prawny, może żądać ustalenia przez sąd istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego lub prawa.

W orzecnictwie i doktrynie powszechnie aprobuje się pogląd, że statuty stowarzyszeń, stanowiące źródło stosunku prawnego członkostwa łączącego daną organizację społeczną z jej członkami, mają charakter umowy cywilnoprawnej, rodzącej po obu stronach prawa i obowiązki, obejmującej oświadczenie woli członka, który wstępuje do stowarzyszenia oraz oświadczenie stowarzyszenia, które członka przyjmuje. Umowa taka zostaje zawarta przez założycieli stowarzyszenia. Pozostali członkowie przystępują do niej na mocy stosownych aktów przystąpienia do danej organizacji społecznej. Przystąpienie do stowarzyszenia następuje zatem na podstawie dwustronnego oświadczenia woli, a wystąpienie albo usunięcie – oświadczenia jednostronnego (członka lub stowarzyszenia), których skutkiem jest rozwiązanie uprzednio zawartej umowy. W konsekwencji tych założeń sam stosunek członkostwa ma również charakter cywilnoprawny, a ewentualna sprawa sądowa dotycząca takiego stosunku jest sprawą cywilną w znaczeniu materialnym (zob. M. Godlewski, Głosa do wyroku SN z 24 czerwca 2009 r., I CSK 535/08, i przytoczone tam orzecznictwo i literatura).

Konsekwencją przyjęcia teorii statutu jako umowy i cywilnoprawnego charakteru stosunku członkostwa w organizacji społecznej (stowarzyszeniu) było dopuszczenie możliwości zgłoszenia przez członka stowarzyszenia roszczenia o ochronę jego członkostwa na drodze sądowej, w trybie procesowym (tak uchwała SN z 6 stycznia 2005 r., III CZP 75/04 i wyrok SN z 24 czerwca 2009 r., I CSK 535/08, Lex nr 518133).

W ocenie Sądu Apelacyjnego, powyższe stanowisko nie oznacza jednak, że członkowie stowarzyszenia posiadają co do zasady interes prawny w rozumieniu art. 189 k.p.c. w podważaniu wszelkich uchwał podjętych czy to przez walne zgromadzenie członków (delegatów), czy to przez zarząd na drodze procesu sądowego, w tym żądając ustalenia nieistnienia tych uchwał.

Inaczej rzecz się przedstawia np. w przypadku spółdzielni, co do których jest akceptowane w orzecnictwie, że każdy członek spółdzielni ma interes prawny we wniesieniu powództwa o ustalenie nieważności albo nieistnienia uchwały organu spółdzielni (walnego zgromadzenia, rady nadzorczej, zarządu). Źródłem interesu prawnego w rozumieniu art. 189 k.p.c. jest stosunek członkostwa w spółdzielni, z którego wynikają konkretne uprawnienia członków (por. wyroki

SN: z dnia 18 marca 2010 r., V CSK 260/09, Lex nr 589842; z dnia 15 lipca 2010 r., IV CSK 24/10, OSNC 2011/3/30; z dnia 14 marca 2013 r., I CSK 382/12, Lex nr 1318295). Należy jednak mieć na uwadze, że na stosunek członkostwa w spółdzielni składają się zarówno prawa o charakterze organizacyjnym (np. uczestniczenia w zgromadzeniu – art. 18 § 2 prawa spółdzielczego), jak i majątkowym (np. udział w nadwyżce bilansowej – art. 77 § 2 i § 4 prawa spółdzielczego, udział w majątku pozostałym po przeprowadzeniu likwidacji – art. 125 § 5a prawa spółdzielczego). Z uwagi zatem na silną więź łączącą członka ze spółdzielnią, w tym także w wymiarze majątkowym, uzasadnione wydaje się przyjęcie, że praw członka mogą dotyczyć zarówno uchwały kształtujące jego indywidualną sytuację, jak i wpływające na ogólną sytuację spółdzielni, czy jej organów.

Z oczywistych powodów jeszcze silniejsza więź o charakterze majątkowym łączy wspólników spółki z ograniczoną odpowiedzialnością oraz akcjonariuszy spółki akcyjnej z tymi handlowymi spółkami kapitałowymi, co samo przez się powoduje, że większe jest też zagrożenie interesów wymienionych osób i samych spółek uchwałami organów wskazanych osób prawnych, co mogłoby z kolei przemawiać za bardzo szeroką interpretacją pojęcia interesu prawnego w zaskarżaniu uchwał organów tych spółek. W tym jednak przypadku przyjmuje się, że np. akcjonariusz ma interes prawny w zaskarżeniu uchwały rady nadzorczej spółki, jeżeli uchwała ta wywiera skutki w sferze jego praw członkowskich (zob. wyrok SN z 14 marca 2012 r., II CSK 252/11, OSNC/2012/10/120), a więc nie w każdym wypadku.

W tym kontekście trzeba podkreślić, że więź członka ze stowarzyszeniem jest stosunkowo słaba, gdyż ze stosunku członkostwa wynikają dla niego w istocie rzeczy tylko uprawnienia o charakterze organizacyjnym. W świetle bowiem prawa o stowarzyszeniach członek tej organizacji nie ma żadnych praw do majątku stowarzyszenia, o czym dobitnie świadczy fakt, iż majątek zlikwidowanego stowarzyszenia przeznaczony jest na cel określony w statucie lub w uchwale walnego zebrania członków (zebrania delegatów), a w razie braku postanowienia statutu lub uchwały w tej sprawie, sąd orzeka o przeznaczeniu majątku na określony cel społeczny (art. 38 prawa o stowarzyszeniach).

Powyższa okoliczność, a także взгляд na istotę samorządności stowarzyszeń, która przejawia się między innymi w swobodzie kształtowania struktury organizacyjnej, swobodzie wyboru władz i określenia ich kompetencji, przemawiają – zdaniem Sądu Apelacyjnego – za tym, aby w tym wypadku ściśle interpretować pojęcie interesu prawnego członka stowarzyszenia w wytoczeniu powództwa przeciwko stowarzyszeniu, opartego na art., 189 k.p.c. Przyznanie bowiem każdemu członkowi legitymacji do zaskarżania wszelkich uchwał organów stowarzyszenia mogłoby w poważnym stopniu utrudnić, a czasami nawet uniemożliwić prawidłowe prowadzenie przez stowarzyszenie swojej statutowej działalności. Bezsprzecznie każdy członek stowarzyszenia ma interes prawny w zaskarżeniu uchwały, jeżeli uchwała ta wywołuje skutki w sferze jego praw członkowskich. Nie wystarczy jednak samo powoływanie się na dążenie do tego, aby organy stowarzyszenia działały zgodnie z prawem i statutem, ponieważ nadzór nad legalnością działania stowarzyszenia pozostaje w gestii organów nadzoru, o których mowa w art. 29 prawa o stowarzyszeniach. Koniecznym jest natomiast wykazanie, że zaskarżone uchwały organów stowarzyszenia rodzą konkretne i niekorzystne skutki w sferze praw powoda jako członka tej organizacji, bądź przynajmniej potencjalnie stwarzają realne zagrożenie dla jego prawnie chronionych interesów.

W ocenie Sądu Apelacyjnego, z okoliczności sprawy nie wynika, że ze strony pozwanego istnieje realne zagrożenie jakichkolwiek praw, wynikających ze stosunku członkostwa powodów w tym stowarzyszeniu.

W akceptowanej w orzecznictwie i nauce prawa mieszanej koncepcji interesu prawnego zakłada się, że składa się on z elementów obiektywnych, niezależnych od oceny i odczuć powoda, uzupełnionych elementami subiektywnymi, stanowiącymi osobiste, niejako wewnętrzne przekonanie powoda o potrzebie udzielenia mu ochrony sądowej, przy czym elementy subiektywne muszą wynikać z określonego stanu obiektywnego. Nie jest zatem w tym względzie wystarczająca subiektywnie przez powoda odczuwana, nie wynikająca natomiast z jakichkolwiek obiektywnych przesłanek, potrzeba wytoczenia powództwa.

Interes prawny w sprawie o ustalenie nieistnienia stosunku prawnego lub prawa warunkuje możliwość badania i ustalenia prawdziwości twierdzeń powoda, że dany stosunek prawny lub prawo nie istnieje. Brak tej przesłanki prowadzi w rezultacie do uwzględnienia wniosku apelacji pozwanego i oddalenia powództwa, bez potrzeby

ustosunkowania się do zarzutu, w którym ten skarżący kwestionuje przyjętą przez Sąd Okręgowy ocenę skutków zwołania Zwyczajnego Zjazdu Oddziału (...) w A. przez Zarząd Tymczasowy Oddziału.

Powyższe rozstrzygnięcie przesądza także o niezasadności apelacji powodów, gdyż w jego świetle brak jest podstaw do uznania, że pozwany nie posiada zarządu zdolnego do działań prawnych, co jest przesłanką ustanowienia kuratora dla stowarzyszenia na podstawie art. 30 ust. 1 prawa o stowarzyszeniach.

Z tych też względów, Sąd Apelacyjny zmienił na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. zaskarżony wyrok w punkcie I i II i na mocy art. 189 k.p.c. orzekł, jak w punkcie I sentencji.

Apelację powodów oddalono na mocy art. 385 k.p.c. jako pozbawioną uzasadnionych podstaw.

O kosztach procesu obu instancji rozstrzygnięto na zasadzie odpowiedzialności za wynik sporu, wyrażonej w art. 98 k.p.c.